

Çybynlar arkaly geçýän ensefalit, beýniniň çişmegine sebäp bolýan wiruslaryň çybyn dişlemegi arkaly geçmegi bilen ýüze çykýan keseller toparyny aňladýar. Ýapon ensefaliti, Günbatar Nil wirusy we Sent-Luis ensefaliti ýaly keseller dünýäniň dürli künjeklerinde, esasan-da tropiki we subtropiki sebitlerde giň ýaýran. Bu keseller aýratynlykda köp çybynly ýerlerde saglyk babatynda uly howplary döredýär.

Çybynlar arkaly geçýän ensefalitiň alamatlary ýeňilden agyra çenli üýtgeýär. Ilkinji alamatlary köplenç gyzdyrma, kelle agyry we ýadawlyk bilen ýüze çykýar. Has agyr ýagdaýlarda adamlar bulaşyklyk, tutgaýlar ýa-da hatda koma ýaly ýagdaýlary başdan geçirip biler. Çagalar, garrylar we immuniteti gowşan adamlar has agyr çylşyrymly täsirlenmelere, şeýle hem uzak möhletleýin nerw zeperlenmelerine ýa-da hatda ölüm howpuny başdan geçirip bilerler.

Bu kesellere garşy göreşmekde önüni alyş çäreleri möhüm orny eýeleýär. Insektisidleriň ulanylmagy, gorag lybaslarynyň geýilmegi we çybyn torlarynyň ulanylmagy çybyn dişlemegi töwekgelçiligini ep-esli azaldyp biler. Mundan başga-da, Ýapon ensefaliti ýaly keseller üçin sanjym programmalary ýaly jemgyýetçilik saglygy goraýyş başlangyçlary keselleriň ýaýramagyny azaldýar.

Çybynlaryň köpelmegini gözegçilikde saklamak işleri hem deň derejede wajypdyr. Çybynlaryň köpelyän ýerleri bolan durky suwlary arassalamak we jemgyýetçilik derejesinde çybyn gözegçilik programmalaryny durmuşa geçirmek bu keselleriň ýaýramagyny azaltmaga ýardam eder. Tötänleýin howpy azaltmak we önüni alyş çäreleri bilen bagly habarlylygy ýokarlandyrmak, gowşak toparlary goramak we çybynlar arkaly geçýän ensefalitiň ýüküni global derejede azaltmak üçin zerurdyr.

Netije hökmünde, çybynlar arkaly geçýän ensefalit möhüm jemgyýetçilik saglygy meselesi bolmagynda galýar. Önüni alyş strategiýalaryny kabul etmek, ylmy barlaglary we sanjym tagallalaryny goldamak arkaly bu keselleriň täsirlerini azaltmak we dünýä jemgyýetçiliginiň saglygyny goramak mümkin.

Maksat MUHAMMETÝAZOW

**Myrat Garryýew adyndaky Türkmenistanyň Döwlet lukmançylyk
uniwersitetiniň Nerw keselleri we neýrohrurgiýa
kafedrasynyň assistenti**